

Groeiverwachtingen per regio: weinig nieuws onder de zon

Auteur(s):

Boekema, F.W.M.

Graaff, W. de

Frans Boekema is hoogleraar Economische Geografie aan de Katholieke Universiteit Nijmegen en universitair hoofddocent Regionale Economie aan de Katholieke Universiteit Brabant. Willem de Graaff is student-assistent Regionale Economie aan de Katholieke Universiteit Brabant.

Verschenen in:

ESB, 81e jaargang, nr. 4045, pagina 144, 14 februari 1996

Rubriek:

Discussie

Trefwoord(en):

ruimtelijke, regionale, economie, modellen

Dit artikel is een reactie op:

E.J. Bomhoff, R.G.J. den Hertog en E.N. Hoogenboom, [Groeiverwachting per regio](#), *ESB*, 3 januari 1996, blz. 18-19.

Begin dit jaar presenteerde Nyfer regionale groeiverwachtingen in ESB. Volgens Boekema en De Graaff worden de gewekte verwachtingen niet waargemaakt.

Onder de titel 'Groeiverwachtingen per regio' stellen Bomhoff, Den Hertog en Hoogenboom van het bureau Nyfer dat er een leemte bestaat tussen CPB-prognoses op macro-niveau en de winstprognoses van beursgenoteerde ondernemingen op micro-niveau¹. Tussen beide schaalniveaus worden, volgens de auteurs, slechts gedetailleerde cijfers gepubliceerd (door het CBS en de Kamers van Koophandel) die alleen een beeld geven van het verleden, terwijl informatie over toekomstige ontwikkelingen gewenst is.

Structuurveranderingen

De methode die Bomhoff c.s. gebruiken om tot regionale groeivoorspellingen te komen, heeft veel weg van de veel gebruikte shift-share methode. De shift-share methode is een boekhoudkundige beschrijving van de regionaal economische ontwikkeling. Het doel ervan is na te gaan of regionale verschillen worden veroorzaakt door de opbouw van bedrijvigheid (share-component) of door verschillen in prestaties van een bedrijfstak per regio (shift-component)².

Met een soortgelijke analyse maken Bomhoff c.s. nu groeivoorspellingen voor verschillende regio's. Hierbij zijn echter de nodige kanttekeningen te maken.

Ten eerste is het voor de analyse gebruikte provinciaal niveau te hoog. In de economisch-geografische werkelijkheid spelen economische processen zich op een veel lager schaalniveau af, bijvoorbeeld op dat van stedelijke knooppunten (denk aan het knooppunt Arnhem-Nijmegen).

Ten tweede is het, om historische trends te kunnen doortrekken, noodzakelijk dat de sectoropbouw (en ook de opbouw binnen de sectoren) in relatieve termen constant blijft³. In de analyse van Bomhoff c.s. vormen de ontwikkelingen in een periode van twintig jaar (1974-1993) de basis voor de toekomstprognoses. En juist in deze lange periode is de opbouw van bedrijvigheid aan veranderingen onderhevig geweest. Zo zijn de verschillen tussen de Randstad en overig Nederland in zowel ruimtelijk als sectoraal opzicht sterk afgenomen⁴. Deze afname is zowel het gevolg van veranderingen door bedrijfsverplaatsingen als het gevolg van andere indelingen door de toegenomen uitbesteding van activiteiten. Met name deze laatste ontwikkeling heeft ertoe bijgedragen dat de sectorstructuur, zoals die in statistieken is terug te vinden, ten gunste van de dienstverlenende sector is gewijzigd. De grote verschillen in sectorale groei tussen Utrecht en Zuid-Holland zijn dan ook niet alleen veroorzaakt door de achterblijvende sectorale prestaties, zoals Bomhoff c.s. stellen, maar ook door veranderingen in de sectorstructuur. Omdat het aandeel van de dienstensector in Utrecht in de afgelopen periode sterk is toegenomen, leidt extrapolatie tot een hoge groeiverwachting voor deze sector en voor deze provincie. Het is dan ook niet terecht de gunstige ontwikkeling van Utrecht alleen toe te schrijven aan de prestaties van de Utrechtse dienstverlenende bedrijven.

Een derde tekortkoming is dat door de lange analyseperiode zich allerlei schokken in sectorale ontwikkelingen in de cijfers bevinden. Dat geldt bijvoorbeeld voor de neergang van de textielindustrie in Twente in het midden van de jaren zeventig en meer recent voor de omvangrijke ontslagen in de regio Eindhoven bij DAF-trucks en Philips. Deze ontwikkelingen 'vervuilen' de lange termijn groeicijfers. Een sterke neergang van de textielindustrie in Twente is nu niet meer te verwachten, hoewel de lange-termijntrend wel een daling zal laten zien. Het verleden hoeft geen goede indicator voor het voorspellen van ontwikkelingen op korte termijn te zijn. De extrapolatie van trends heeft altijd het bezwaar dat ontslagen in de conjunctuur niet voorspeld kunnen worden. Een trend neemt immers een gemiddelde en verwijderd de conjuncturele bewegingen.

Alternatieven

Aan de hierboven genoemde bezwaren kan op meerdere manieren tegemoet worden gekomen. De methode van Bomhoff c.s. kan worden verbeterd door een groter aantal sectoren te onderscheiden. Hoe kleiner de sectoren zijn, des te geringer de veranderingen binnen de sector zullen zijn. Hiermee kan voor structuurveranderingen worden gecorrigeerd. Vaak worden in 'shift share'-analyses zestien of meer sectoren onderscheiden. Maar ook bij een groter aantal sectoren zal de verandering van de sectoropbouw de voorspelling bemoeilijken en blijft het onmogelijk conjuncturele omslagen te voorspellen.

Aan dit laatste bezwaar kan tegemoet worden gekomen, door gebruik te maken van de resultaten van de jaarlijks door de Kamers van Koophandel gehouden ERBO-enquête. In deze enquête, waaraan zo'n 65.000 bedrijven meewerken, wordt ondernemers gevraagd naar hun verwachtingen ten aanzien van het komende jaar. Daarmee wordt een indicator voor het ondernemersvertrouwen geconstrueerd, waarmee conjunctuuromslagen kunnen worden voorzien.

Voorts kan worden afgevraagd of een voorspelling voor alleen het komende jaar wel zinvol is. De middellange termijn is vanuit beleidsoogpunt veel belangrijker. Op dit terrein zijn scenario's beschikbaar van het CPB en het RESEDA-model van het NEI.

Conclusie

De berekeningen van Bomhoff c.s. stuiten op een aantal al langer bekende en erkende theoretische bezwaren. Er zijn manieren om hieraan tegemoet te komen, waarbij geldt dat ieder alternatief weer eigen voor- en nadelen heeft.

Een probleem bij de discussie over mogelijke verbeteringen van regionale groeivoorspellingen is wel, dat de studie van Bomhoff c.s. slechts een zeer beperkte mate van openheid biedt. De berekeningen zijn met andere woorden niet te verifiëren. Het is bijvoorbeeld onduidelijk of in de gebruikte submodellen op enigerlei wijze geprobeerd wordt aan de genoemde theoretische bezwaren tegemoet te komen. Slechts voor een aantal provincies en een aantal sectoren worden de groeicijfers weergegeven. Hoe deze zijn bepaald, bijvoorbeeld door middel van een extrapolatie van trends of een combinatie van trendextrapolatie met een bepaalde wegingsfactor voor verschillende jaren, waarbij de meest recente jaren een hoger gewicht krijgen, is onbekend.

De verwachtingen van de studie van Bomhoff waren hooggespannen; er werden immers originele regionale groeiprognoses aangekondigd. Daarna was het wat ontluisterend om te zien dat de studie theoretisch weinig vernieuwend en bovendien moeilijk verifieerbaar is. De analyse biedt dan ook weinig nieuwe invalshoeken om tot een verbetering van regionaal-economische prognoses te komen.

Zie ook:

R.G.J. den Hertog, [Naschrift](#), *ESB*, 14 februari 1996, blz. 145

1 E.J. Bomhoff, R.G.J. den Hertog en E.N. Hoogenboom, [Groeiverwachtingen per regio.](#), *ESB*, 3 januari 1996, blz. 18- 19.

2 Zie voor een beschrijving van deze methode bijvoorbeeld EIT, *Tilburg stedelijk knooppunt: een economisch profiel*, Tilburg, 1991, blz. 192-206 en J.G. Lambooy, *Ekonomie en ruimte*, Assen, 1975, blz. 272-277.

3 J.G. Lambooy, op.cit., blz. 275.

4 W. van der Velden en E. Wever (red.), *Nederland is meer dan de Randstad: de economische emancipatie van overig Nederland*, Assen, 1995, blz. 180.